

JYX

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Matthies, Aila-Leena

Title: Kestävää siirtymää ei tule ilman sosiaalista oikeudenmukaisuutta

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja 2024

Rights: CC BY-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Matthies, A.-L. (2024, 4.10.2024). Kestävää siirtymää ei tule ilman sosiaalista oikeudenmukaisuutta. MustRead. <https://www.mustread.fi/artikkelit/kestavaa-siirtymaa-ei-tule-ilman-sosiaalista-oikeudenmukaisuutta/>

AKATEMIA, ILMASTONMUUTOS, SOSIAALITURVA, TASA-ARVO, VIHREÄ SIIRTYMÄ

Kestävää siirtymää ei tule ilman sosiaalista oikeudenmukaisuutta

Monet kestävän siirtymän ratkaisut – esimerkiksi kiertotalous – ovat osoittautuneet kestävämmiksi sosiaalisen kestävyuden ja heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta. Talouden ja tekniikan korostamisen rinnalle tarvitaan monitieteistä tutkimusta, sosiaalityön professori Aila-Leena Matthies Jyväskylän yliopistosta kirjoittaa. VAPAA LUKUOIKEUS

Aila-Leena Matthies Jyväskylän yliopisto 4.10.2024 7:01

"Myös Suomessa on pohdittava, voiko järjestelmälähtöinen sosiaalityö taipua kestävään siirtymään – vai löytyykö sille paremmin tilaa vaikkapa kansalaistoiminnasta ja sosiaalisesta yrittäjyydestä", Aila-Leena Matthies sanoo.

Monitieteistä kestävä siirtymää on tutkittu kansainvälisessä [ASTRA-hankkeessa](#) erityisesti työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten, maahanmuuttajien ja rapistuvien asuinalueiden näkökulmasta.

Kansainvälinen ASTRA-tutkimusprojekti tarkastelee kestävästä siirtymästä monitieteisesti. EU:n Horizon 2020 -ohjelmasta rahoitetut viisitoista globaalisti rekrytoitua tohtoriopiskelijaa paneutuivat erilaisiin konkreettisiin tutkimusaiheisiin, jotka leikkaavat niin ympäristön, talouden kuin sosiaalityön kosketuspintaa. Jyväskylän yliopisto on kuudessa EU-maassa toteutettavan hankkeen koordinoija.

Tutkimutulokset paljastavat, että monet mallit, joiden on oletettu olevan kestäviä, ovatkin kestävämpiä heikoimmassa asemassa olevien näkökulmasta.

Näin on esimerkiksi kiertotalouden kohdalla, mikäli siihen tehdyt investoinnit rajoittuvat teknis-taloudelliseen viherpesuun ilman että sosiaalisia vaikutuksia otetaan syvällisemmin huomioon. Kaikkein köyhimpien sosiaaliturvaksi muodostunut ruoka-apu voi edistää hävikkiruuan tuotantoa sekä syventää sosiaalista eriarvoisuutta ja osattomuutta.

Vastaavasti länsimaiden hoivakriisiin tarjottu – osin laitton – työntekijöiden rekrytointi köyhemmistä maista tuottaa lähettäjamaissa syvää sosiaalista ahdinkoa ja talouden umpikujia.

Tulijoiden asettumiselle osaksi yhteiskuntaa on lukuisia rakenteellisia esteitä. Heidän osaamistaan ja kykyjään ei tunnusteta tarpeeksi. Palvelujen toimimattomuus ja työelämään pääsyn hankaluudet rajoittavat heidän mahdollisuuksiaan osallistua taloudellisesti yhteiskunnan rakentamiseen.

Kansalaisyhteiskunnan toiminta sen sijaan tuottaa tulijoille merkityksellisyyden kokemuksia ja vahvistaa heidän sosiaalista pääomaansa.

Paikalliset vaihtoehdot tuovat parhaita tuloksia

Tutkimuksessa löydettiin useita kiinnostavia, ekososiaalisesti kestäviä malleja.

Ilmastonmuutoksen ja kuivuuden ongelmiin sekä uhkaavaan vesivarojen globaaliin riistoon voi löytyä apua Lähi-Idän ja arabimaiden tuhatvuotisesta ja paikoitellen edelleen toimivasta uusiutuvan vesihuollon teknisestä mallista. Pohjana on maanviljelijöiden ja muun paikallisen väestön keskinäinen sosiaalinen vastuu järjestelmästä ja yhteisomistuksesta.

Kansantalouden toistuvien suhdannekriisien ja hyvinvointivaltion kroonisen kustannusvajeen vuoksi esimerkiksi markkinataloutta haastavat vaihtoehtoisen talouden ja paikallistalouden mallit sekä osuuskunnat ovat relevantteja sosiaalityön kannalta:

- Ne elävöittävät kaupunginosa, nuoret ja maahanmuuttajat ovat työllistäneet niissä itsensä, ja asukkaiden tarpeisiin on syntynyt soveltuvia palveluja.
- Niissä yhdistyy usein esimerkiksi luomutuotanto, tilojen ja tavaroiden uusiokäyttö, kulttuurinen ja sosiaalinen hyvinvointi sekä yhteisöllinen vastuullisuus.
- Ne toimivat innovaatiolaboratoriona myös uusille tuotteille ja työelämän kestäville käytännöille.

Belgiassa on niin sanotulle sosiaaliselle solidaarisuustaloudelle jopa oma ministeriö ja tukiohjelma, joiden avulla on saatu tyhjeneviä kaupunginosa kukoistamaan ja parannettu niiden suosiota uudenlaisen paikallistalouden ansiosta.

Vaikeimmin työllistyvien sosiaalisessa inkluusiossa merkittävä rooli on niillä työllistämishankkeiden lähityöntekijöillä ja ohjaajilla, joilla on ollut samanlaisia kokemuksia kuin ohjattavilla. He toimivat keskeisinä välittäjinä yhteiskunnan ja sen marginaaleihin päätyneiden ihmisten välissä samalla kun ohjaavat ammatin opiskelua ja innovatiivisen hankkeen toimintaa.

Ilman yhteistyötä ammatillisen sosiaalityön kanssa kaupunkisuunnitteluprojektit onnistuvat vain harvoin osallistamaan heikoimmassa asemassa olevia asukkaita.

Myös erilaiset kestävän kaupunkisuunnittelun projektit ovat sosiaalisen inkluusion kannalta tärkeitä. Ilman yhteistyötä ammatillisen sosiaalityön kanssa ne onnistuvat kuitenkin vain harvoin osallistamaan heikoimmassa asemassa olevia asukkaita.

Monet tieteenalat ovat jo paneutuneet lähiluonnon ja luontolähtöisten menetelmien hyvinvointia lisääviin vaikutuksiin. ASTRA-tutkimus toi uutta empiiristä tietoa niiden merkityksestä myös maahanmuuttajien sekä työelämän ulkopuolelle jääneiden, päihteistä ja mielenterveysongelmista kärsivien nuorten kohdalla.

Jo luonnonympäristö itsessään edesauttoi hyvinvoinnin kokemista. Vielä merkityksellisemmäksi osoittautuivat sosiaalinen yhteisöllisyys sekä mahdollisuus kokea itsensä merkitykselliseksi esimerkiksi hoitamalla luontoa, eläimiä tai puutarhaa.

Millainen on ekososiaalisesti kestävä organisaatio?

Työelämän johtamisen kannalta erityisen kiinnostavaa on analyysi siitä, millaisia ovat ekososiaalisesti kestävä organisaation ja johtamisen piirteet.

Tätä tutkittiin sekä kirjallisuuskatsauksen perusteella että tapausesimerkeillä eurooppalaisissa järjestöissä, jotka ovat onnistuneet kestävä siirtymän periaatteiden soveltamisessa. Aikaisemmin kestävä siirtymän periaatteita ei ole juurikaan käsitteellistetty johtamis- ja organisaatioteoreettisesti tavalla, johon liittyy empiiristä todentamista.

Ekososiaalisesti kestävä organisaatio pyrkii yhteistuumiin ja tosissaan ympäristön, talouden ja sosiaalisten näkökulmien tasapainoon toiminnan suuntaamisessa. Tämä onnistuu todennäköisimmin, kun työntekijöiksi valitaan eri alojen osaajia, erilaisilla kokemuksilla.

Vastaavasti organisaation kestävä johtamistavat perustuvat avoimuuteen ja osallistamiseen. Hierarkiat ovat matalia. Strategiset linjat ja rahoitusta koskevat päätökset sovitaan kollektiivisesti säännöllisissä yhteispalavereissa.

Myös työkäytännöt tukevat työntekijöiden hyvinvointia ja sitoutumista. Työtehtävät jaetaan pienryhmille, joiden vetämisestä kukin on vuorollaan vastuussa.

Viesti poliittisille päättäjille

Sektorikohtaisen tutkimuksen ja toiminnan tuhoisat vaikutukset on nähty. Koko tiedemaailma tarvitsee monitieteisyyden seuraavaa astetta, jotta ihmiskunnan suuria kysymyksiä voidaan ratkoa kokonaisvaltaisesti.

Sosiaalityön kaltaiset, arjen kysymyksiä lähellä olevat ja globaalisti verkottuneet tieteenalat voivat olla siinä avainasemassa. Tutkimusrahoitusta arvioitaessa pitäisi jatkossa tarkastella sitä, tuottaako tutkimus kokonaisvaltaista vai pelkästään sektorikohtaista tietoa kestävämmän tulevaisuuden mahdollisuuksista ja edellytyksistä.

ASTRA-tutkimuksen viesti poliittisille päättäjille on, että yhteiskunnan kokonaiskestävyyttä ei voida saavuttaa, jos talouden etujen ja ympäristön hätä saa ohittamaan sosiaalisen kestävyden vaatimukset.

- Jos nuorten, maahanmuuttaneiden ja kokonaisten asuinalueiden tarpeet unohdetaan, se kustautuu yhteiskunnan turvallisuuden menetyksenä.
- Sosiaalisten vaikutusten arviointiin tarvitaan mukaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kriteeri myös globaalisti.

Käytännön sosiaalityössä erityisesti nuorten ja maahanmuuttajataustaisten ihmisten kanssa on tärkeää kannustaa tutkimusperustaisiin osallistaviin, yhteisöllisiin ja luontolähtöisiin menetelmiin sekä rakenteisiin vaikuttavaan toimintaan. Tässä on paljon opittavaa ihmisiltä itseltään ja kehittyvien maiden käytännöistä.

Monissa maissa sosiaalityössä on mukana vahvaa aktivismia ihmisoikeuksien ja ympäristöoikeudenmukaisuuden puolesta. Myös Suomessa on pohdittava, missä määrin järjestelmälähtöinen sosiaalityö voi taipua kestävään siirtymään – vai löytyykö sille paremmin tilaa vaikkapa kansalaistoiminnasta ja sosiaalisesta yrittäjyydestä.

Kestävään siirtymään on sitouduttu yhteiskunnassa laajasti. Tämän takia myös hyvinvointialueiden ammatillisissa sosiaalipalveluissa olisi tärkeä ottaa sama suunta. Nykyinen, talouskasvusta riippuvainen palvelujärjestelmä on joka tapauksessa muutosten edessä.

Monet kestäväsiirtymän mukaiset toimintamallit sosiaalipalveluissa ovat lopulta myös taloudellisesti kestävämmällä pohjalla.

Aila-Leena Matthies

Aila-Leena Matthies on sosiaalityön professori Jyväskylän yliopistossa, Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa.

Tämän sisällön mahdollistaa Jyväskylän yliopisto.
Journalistinen päätösvalta on MustReadin toimituksella.

Tämä artikkeli on julkaistu Creative Commons CC BY-ND 4.0 -lisenssillä.

Tutustu muihin vapaan lukuoikeuden Akatemia-artikkeleihin

Piditkö artikkelista?

**REKISTERÖIDY JA KOKEILE MUSTREADIA
14 PÄIVÄÄ MAKSUTTA**

Keskustelu

Tätä juttua ei ole vielä kommentoitu.

© Toinen Aatos 2024